

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Qvæ Exstant Omnia

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Antverpiæ, 1605

Epist. XL.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53700](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53700)

A lia delectant & sordida: magnarum rerum species ad se vocat & extollit. Quemadmodum flamma surgit in rectum, iacere ac deprimi non potest, non magis quam quiescere: ita noster ¹² animus in motu est, eò mobilior & actuosior, quò vehementior fuerit. Sed felix qui ad meliora hunc impetum dedit: ponet se extra ius ditionemque fortunæ. secunda temperabit, aduersa comminuet, & aliis admiranda despiciet. Magni animi est, magna contemnere, ac mediocria malle, quàm nimia. Illa enim vitia ¹³ vitaliaque sunt: at hæc, eò quòd superfluum, nocent. Sic segetem nimia sternit vberitas: sic rami onere franguntur: sic ad maturitatem non peruenit nimia fecunditas. Idem animis quoque euenit, quos immoderata felicitas rumpit: quâ non tantum in aliorum iniuriam, sed etiam in suam vtuntur. Quis hostis in quemquam tam contumeliosus fuit, quàm in quosdam voluptates suæ sunt? quorum impotentia atque insanæ libidini ob hoc vnum possis ignoscere, quòd quæ fecere, patiuntur. Nec immeritò hic illos furor vexat. necesse est in immensum exeat cupiditas, quæ naturalem modum transiit. Illa enim habet

B suum finem: inania, & ex libidine orta, sine termino sunt. Necessaria meretur utilitas: superuacua quòd redigis? Voluptatibus itaque se mergunt, quibus in consuetudinem adductis carere non possunt: & ob hoc miserrimi sunt, quòd eò perueniunt, vt illis quæ superuacua fuerant, facta sint necessaria. *ferunt* itaque voluptatibus, non fruuntur: & mala sua, quod malorum vltimum est, amant. Tunc autem consummata est infelicitas, vbi turpia non solum delectant, sed etiam placent: & definit esse remedio locus, vbi quæ fuerant ¹⁴ vitia, mores sunt.

EPIST. XL.

HORTATUR scribere, quia ibi imago mentis. tum de Serapione, prompti & profusi sermonis: quod negat Philosophum decere. Grauis & tarda oratio magis intrat & descendit.

C QVOD frequenter mihi scribis, gratias ago. nam quò vno modo potes, te mihi ostendis. Numquam epistolam tuam accipio, vt non protinus vnà simus. Si imagines nobis amicorum absentium iucundæ sunt, quæ memoriam renouant, & desiderium absentia, falso atque inani solatio leuant: quanto iucundiores sunt litteræ, quæ vera amici absentis vestigia, veras notas afferunt? Nam quod in conspectu ¹ dulcissimum est, id amici manus epistolæ impressa præstat, agnoscere. Audisse te scribis, ² Serapionem philosophum, ³ cum istuc applicuisset, solere magno cursu verba ⁴ conuolueret, quæ non effundit vnà, sed premit & vrget. plura enim veniunt, quàm quibus vox vnà sufficiat. Hoc non probo in philosopho, cuius pronuntiatio quoque, sicut vita, debet esse composita. nihil autem ordinatum est, quod præcipitatur & properat. Itaque oratio illa ⁵ apud Homerum concitata, & sine intermissione in morem niuis superueniens, oratori

D 12. ANIMVS IN MOTV EST.] Vide Consol. ad Heluiam, cap. VI.

13. VITALIAQUE SVNT.] Mansura, vitam & auum ferre possunt.

14. VITIA, MORES SVNT.] Tacitus in Germania: Nec corrumpere & corrumpi, Sæculum vocatur. Ita enim prætexunt vulgò, Mores sunt, Sic vitur, Sæculum est.

EPIST. XL. I. DVLCISSIMVM EST.] Nempe, Agnoscere. Itaque distinctione ego iuu. Sicut oculis præsentem agnoscimus, sic absentem ex impressa manu.

2. SERAPIONEM.] Quis philosophaster iste fuerit, nescio: nisi quòd illo & sequenti auro tales fuerit multi.

3. CVM ISTVC APPLIC.] In Siciliam, opinor. Itaque legam & distinguam: Audisse te scribis Serapionem philosophum, cum istuc applicuisset: & solere magno. Nunciat enim Seneca, & indicium quæsierat super homine, quem audierat. Quod si vulgata tenes, sententia esset, Audisse Lucilium, quòd Serapio Roma solitus esset verba ita facere.

4. CONVOLVERE.] Aptum est, quid tamen, quod libri consensu, conuelleret? An fortè conuertit? an, compellere?

5. APVD HOMERVM.] De Ulyssæ, cui donat — ἔρα νηὶ δ' ἴασι βόμορα χυμπίσσιον: — sermonem niuibus hibernis adsimilantem. quod de copiâ benè interpretatur Seneca, & dense verba cecidisse, vt niues.

oratori data est: at lenis & melle dulcior ⁶ seni profluit. Sic itaque habe, istam vim di- A
 cendi rapidam atque abundantem, aptiorem esse ⁷ circulanti, quàm agenti rem ma-
 gnam ac seriam, docenti què. æquè stillare illam nolo, quàm currere. nec ⁸ extendat au-
 res, nec obruat. Nam illa quoque inopia & exilitas, minùs intentum auditorem habet,
 tædio interruptæ tarditatis: faciliùs tamen infidit quod expectatur, quàm quod prater-
 uolat. Denique tradere homines ⁹ discipulis præcepta dicuntur: non traditur, quod fu-
 git. Adhuc nunc, quòd quæ veritati operam dat oratio, incomposita debet esse & sim-
 plex. Hæc popularis nihil habet veri. mouere vult turbam, & inconsultas aures impetu
 rapere, tractandam se non præbet: aufertur. Quomodo autem regere potest, quæ regi
 non potest? Quid quòd hæc oratio, quæ sanandis mentibus adhibetur, descendere in
 nos debet? remedia non profunt, nisi immorentur. Multum præterea habet inanitatis, &
 vani: plus sonat quàm valet. Lenienda sunt quæ me exterrant, compescenda quæ irri-
 tant, discutienda quæ fallunt: inhibenda luxuria, corripienda auaricia. Quid horum
 raptim potest fieri? quis medicus ægros in transitu curat? Quid quòd ne voluptatem B
 quidem ullam habet, talis verborum sine delectu ruentium strepitus? sed ut pleraque
 quæ fieri posse non crederes, cognouisse satis est: sic istos qui verba exercuerunt, abundè
 est semel audisse. Quid enim quis discere, quid imitari velit? quid de eorum animo iu-
 dicet, quorum oratio perturbata & ¹⁰ admissa est, nec potest reprimi? Quemadmodum
 per procliuè currentium, non ubi visum est, gradus sistitur, sed incitato corporis ponde-
 re se rapit, ac longiùs quàm voluit effertur: sic ista dicendi celeritas nec in suâ potestate
 est, nec satis decora philosophiæ. quæ ponere debet verba, non proicere, & pedetentim
 procedere. Quid ergo? non aliquando & infurget? Quid ni? sed saluâ dignitate morum:
 quam violenta ista ¹¹ & nimia vis exiit. Habeat vires magnas, moderatas tamen: per-
 enniss sit vnda, non torrens. Vix oratori permiserim talem dicendi velocitatem, irreu-
 cabilem, ac sine lege vadentem. Quemadmodum enim iudex subsequi poterit, aliquan-
 do etiam imperitus ac rudis: tum quoque cum illum aut ostentatio abstulerit, aut ¹² af-
 fectus impotens sui? tantum festinet atque ingerat, quantum aures ¹³ pati possunt. Re- C
 ctè ergo facies, si non videris istos, qui quantum dicant, non quemadmodum, querunt:
 & ipse malueris aliquando si necesse est, vel ¹⁴ iuxta P. Vinicium dicere. qui, cum qua-
 reretur, quomodo diceret, Afellius ait, *Tractim*. Nam ¹⁵ Geminus Varius ait: *Quomodo*
istum disertum dicatis, nescio: tria verba non potest innegere. Quid ni malis tu sic dicere, quo-
 modo Vinicius? Aliquis tam insulsus interuenerit, quàm qui illi singula verba vellent,
 tamquam dictaret, non diceret, ait: *Dic, vel numquam dicas*. ¹⁶ Nam Q. Haterij cursum
 suis temporibus oratoris celeberrimi, longè abesse ab homine sano volo. Numquam
 dubitauit, numquam intermisit: semel incipiebat, semel desinebat. quædam tamen &
 nationibus puto magis aut minùs conuenire. In Græcis hanc licentiam tuleris: nos
 etiam cum scribimus, ¹⁷ interpungere consueuimus. Cicero quoque noster, à quo Ro-
 mana

6. SENI PROFLUIT.] Nestori, apud eundem.

7. CIRCULANTI.] Circulos facienti, & captan-
 ti: circulatori. Epist. LXXXVIIII. Appion, qui tota
 circulus est Græciâ. Et epist. LII. Communes
 locos voluunt, & in priuato circulantur.

8. EXTENDAT AVRES.] Quæ pendunt & quasi
 trahuntur à diu tracto verbo, aut sensu.

9. DISCIPVLIS.] Meus, disciplinis: nec male.

10. ADMISSA EST.] Vt equi admitti solent. Ta-
 men scripti, immissa: pari sensu.

11. ET NIMIA VIS.] Quidam libri, inimica
 vis: postea, mimica.

12. AFFECTVS IMPOTENS.] Scripti ferè, ef-
 fectus impetus sui. quod esset, ablatu impetu suo,
 & calore insito.

13. PATI POSSVNT.] Imò vero, pati non pos-
 sunt: quod meus etiam liber.

14. IUXTA P. VINICIUM.] Scriptis abest, iu-
 xta: & fatetur Erasmus addidisse. Legeim ergo ad li-
 bros: velut P. Vinicius dicere.

15. GEMINVS VARIVS.] Declamator etiam
 illo æuo notus.

16. NAM Q. HATERII.] Sic olim emendau-
 mus. Canorus & profluens orator fuit, impetu non
 curâ valuit: ideòque eloquentia eius simul cum ipso
 extincta. Tacitus lib. IV. & Seneca pater in contro-
 uersis. Hieronymus aduers. errores Ioan. Hierosol.
 emendetur: Q. Atcius (imò Haterius) qui inge-
 nium in numero habebat, ut sine monitore ta-
 cere non posset: de quo egregie Cæsar Augustus,
 Quintus, inquit, noster sufflaminandus est. Quod
 dictum, rapidum cursum orationis eius bellè respexit.

17. INTERPVGNERE CONSVEMVS.] Notis
 post singula verba positis. Neque enim alia ad huc in-
 terpun-

Amana ¹⁸ eloquentia exstitit, ¹⁹ gradarius fuit. Romanus sermo magis se circumspicit, & æstimat, & præbet æstimandum. Fabianus vir egregius & vitâ & scientiâ, & quod post ista est, eloquentiâ quoque, disputabat expedire magis, quàm concitate: ut posses dicere, facilitatem esse illam, non celeritatem. Hanc ego in viro sapiente recipio. non exigo, ut oratio eius sine impedimento exeat: proferatur tamen malo, quàm profluat. Eò autem magis te deterreo ab isto morbo, quòd non potest tibi ista res contingere aliter, quàm ²⁰ si te pudere deserit. perfrices frontem oportet, & ipse te non audias. Multa enim inobseruatus ille cursus feret, quæ reprehendere velis. Non potest, inquam, tibi contingere res ista, saluâ verecundiâ. Præterea exercitatione opus est quotidianâ, & à rebus studium transferendum est ad verba. Hæc autem etiam si aderunt, & poterunt sine villo tuo labore decurrere, tamen temperanda sunt. nam quemadmodum sapienti viro incessus modestior conuenit: ita oratio pressa, non audax. Summa ergo summarum hæc erit: tardiloquum te esse iubeo.

B

EPIST. XLII.

O PVLCHRAM, altamque epistolam! Deum in nobis habitare, & bonum virum sine eo nullum esse. Colamus ipsum, & animum, qui ab illo descendit. In eo propria nostra bona sunt: alia omnia aliena. Bonum autem, recta Ratio.

FACIS rem optimam, & tibi salutarem, si, ut scribis, perseveras ire ad bonam mentem: quàm stultum est optare, cum possis ¹ à te impetrare. Non sunt ad cælum eleuandæ manus, nec exorandus ædituus, ut nos ad aures simulacri, quasi magis exaudiri possimus, admittat: prope est à te Deus. tecum est. intus est. Ita dico, Lucili, ² sacer intra nos spiritus sedet, malorum bonorumque nostrorum obseruator & custos: hic prout à nobis tractatus est, ³ ita nos ipse tractat. Bonus vir sine Deo nemo est. An potest aliquis supra fortunam, nisi ab illo adiutus, exurgere? ille dat consilia magnifica, & erecta. In vnoquoque virorum bonorum (⁴ Quis Deus incertum est) habitat Deus. Si tibi occurrit vetustis arboribus & solitam altitudinem egressis ⁵ frequens lucus, & conspectum cæli dësitate ramorum aliorum alios protegentium submouens: illa proceritas filuæ, & secretum loci, & admiratio umbræ, in aperto tam densæ atque continuæ, fidem tibi numinis facit. Et ⁶ si quis specus saxis penitus exesis montem suspenderit, non manufactus, sed naturalibus caussis in tantam laxitatem excauatus: animum tuum quadam religionis suspicione percutit. Magnorum ⁷ fluminum capita veneramur: subita & ex abdito vasti amnis eruptio aras habet. coluntur aquarum calentium fontes: & stagna quædam, vel opacitas vel immensa altitudo sacrauit. Si hominem videris inter-

ritum

terpunctio usurpata antiquis. Tractavi in epistolâ quadam ad Audeiantium.

18. ELOQVENTIA EXSTITIT.] Libri, exiliit, vel, exiluit. Tenere possis, vel scribere, exiuit.

19. GRADARIUS FUIT.] Non cursor: gradu iuit. De equis etiam dicitur. Lucilius: Ipse equus non formosus, gradarius, optimus vector.

20. SI TE PVDERE DESERIT.] Mallem, si pudere deseris.

EPIST. XLII. I. A TE IMPETRARE.] A voluntate tuâ pendet. Velis esse bonus, eris: ut Stoici quidem censebant. Ita & Horatius:

Hæc satis est orare Iouem, quæ donat & aufert; Det vitam, det opes, æquum mi animum ipse parabo.

2. SACER INTRA NOS.] Animus ille ab æthere auulsus, pars Anima mundi, id est Dei, & ipse Deus. Vide Manuduct. II. Diss. XIX. & Physiol. III.

3. ITA NOS IPSE TRACTAT.] Si bene honeste habuimus, habet: si æstimauimus, sustulimus, attollit. Negligit etiam, neglectus.

4. QVIS DEVS.] Ouidij in Metamorphosi versus.

5. FREQVENS LVCVS.] Plinius XII. cap. I. Lucos, atque in iis silentia ipsa, adoramus. Plura ipse ibi, & ego ad Germaniam Taciti.

6. SI QVIS SPECVS.] Tamquam & ibi sedes numinum. Apuleius I. Florid. inter adorat a viatoribus. Speluncam frondibus obumbratam.

7. FLVMINVM CAPITA.] Notavi & exemplis firmaui, ad Annalem Taciti XIV.

8. Ex